

A FINN SZABADSÁGHARC

AHADI TÖRTÉNELEM az utolsó katonai csodát 1914-ről, a Mame mentéről jegyezte fel. A „csoda“ megjelöléssel illeték ugyanis a politikai és a katonai körök azt a sorsdöntő eseményt, hogy az 1914 augusztus második felében a német-francia határ mentén átkarolt és ugyancsak élénk ütemű visszavonulásra kényszerült francia-angol arcvonalt nyugati szárnya szeptember elején a Marne és a Szajna között hirtelen arcot fordított az üldöző németek felé, elszánt ellentámadásba ment át és a meglepett német seregeket több napi járőföldre visszavetette. Ez mentette meg Franciaországot. Az érdem Joffre francia fővezéré volt, aki a visszavonulás alatt végzett ügyes átcsoportosítással az említett nyugati szárnyon az ellentámadáshoz helyi túlerőt hozott össze. Az átcsoportosítás mértékét mutatják az alábbi szám adatok. A hadműveletek megkezdésekor, augusztus 18-án, a nyugati szárnyon 358 német zászlóalj támadt 257 francia-angol zászlóaljjal. Rét héttel később azonban az erőarány már teljesen megfordult. A német arcvonalt gyengült, mert két hadtest onnan eltolódott Kelet-Poroszországba, s ezenfelül Belgiumban is visszamaradtak német csapatok. A francia arcvonalt pedig az átcsoportosítás következtében megerősödött. Így történt, hogy az ellentámadásra induló franciák és angolok 459 zászlóaljjal a németek csak 262 zászlóaljat tudtak szembeállítani. Ez a kereken 200 zászlóaljjal rugó helyi fölényt a döntő szárnyon biztosította a győzelmet.

Sokkal csodálatosabb ennél azonban az, amit most decemberben a finnek véghez vittek.

Már a csodával határosnak mondható az a tény is, hogy a 3.8 millió lakosságú Finnország nem engedett a 165 millió Oroszország területi követeléseinek, hanem fegyvert fogott szabadsága és nemzeti becsülete megóvása érdekében, pedig az ellenállás tartós sikerében nem lehetett reménye.

Hogy milyen erővel kezdték meg az oroszok a támadást és a finnek a védekezést, arról még csak sokára lesznek olyan pontos adataink, mint amilyenek 1914-ből vannak. Azt azonban már most is tudjuk, hogy a finnországi hadszíntéren az oroszok olyan fölényrel (legalább is háromszoros túlerővel) léptek fel, hogy azt a finnek semmiféle csoportosítással, seholy sem egyensúlyozhatták ki. Az orosz vezetés olyan nagy fölényt összpontosított a finnek ellen, hogy kockáztatni mert a téli hadjáratot az északi sarkkör vidékén, mert egészen biztosra vette, hogy nagyobb ellenállásba nem ütközik s így december közepéig befejezi Finnország megszállását.

Lássuk most az erőviszonyokat.

A finn földi haderő békében 3 gyaloghadosztályra és 1 lovasdandárra tagozódott. A finn légi flotta 150 gépet számlált. A kis hajóhad (nehány ágyú-, búvár- és aknarakónaszád) vízkiszorítása kereken 20.000 tonnát tett ki. Végűi volt a finneknek 2000 főnyi határ- és partvédő őrségük. Minthogy a védkötelezettségnek a 60. életévig való kiterjesztésével igen jelentékeny — 400.000 főre tehető — kiképzett tartalékot és népfölkelést biztosítottak maguknak, feltehető, hogy számos új (mozgósításkor megszervezendő) csapat számára is volt hadianyaguk. Talán nem tévedünk nagyot, ha azt mondjuk, hogy a finnek még további 6 tartalék hadosztályt, valamint különféle lég- és partvédelmi népfölkelőalakulást szerveztek és hatalmasan megnövesztették a határ- és partvédő őrség létszámát. A néperő ilyen igénybevételére egyébként már példát adott a világháborús Szerbia (4.1 millió lakos). A szerb haderő 1914-ben 6 első- és 5 másodvonalbeli gyaloghadosztállyal, 2 népfölkelődandárral és 1 lovas hadosztállyal védte ki az osztrák-magyar hadak betörését. Ez volt a hadműveleti sereg. Ezenfelül a Duna mentén állt 2 hadosztályerejű csapat s a megelőző balkáni háborúban megszerzett területek megszállására visszamaradt néhány — szervezésben levő — hadosztály. A teljes szerb haderő 289 zászlóaljat, 40 lovas századot és 648 ágyút — létszámban közel 400.000 főt — számlált.

Amit a szerbek 1914-ben megtettek, arra a finnek is képesek, ha kapnak kívülről hadianyagot kiképzett és még kiképzendő (17—20 éves) embereik felfegyverzésére. De az is bizonyos, hogy bármennyi új csapatot szerveznek is, ezzel az óriási erőaránytalanságot csak jelentéktelen mértékben enyhíthetik.

Az orosz haderő békében 1.8 millió főnyi létszám mellett 23 lövész hadtestre (a 2—4 lövészadosztály), 5 páncélos és 5 motorizált hadosztályra, 9 önálló páncélos dandárra és 30 lovas hadosztályra rúgott. Mozgósításkor még sok tartalékadosztály került felállításra. Bizonyos erre, hogy a finnek az évforduló idejében aratott győzelmeik során egy 163-as számú hadosztályt is tönkrevettek. Az orosz haderő teljes hadi létszáma 11 millió főre becsülhető.

A múlt év Őszén végrehajtott részleges mozgósítás az európai orosz föld északi részére terjedt ki és állítólag 60 sorhadbeli (lövész, páncélos és motorizált) hadosztályt s ezenfelül számos tartalék hadosztályt érintett. Valószínű, hogy ennek az erőnek kisebb része szállta meg a balti államokat, míg nagyobb része, miután elvégezte Lengyelország keleti részének megszállását, Finnország ellen vonult.

Az egyik hír a finn hadszíntéren 34 orosz hadosztályról, 1000 repülőgépről és 1000 harci kocsiról tud. Egy másik hír az orosz haderő létszámát 800.000 (a finn haderőét 300.000) főben adja meg. Egy harmadik hír szerint 7 orosz hadtest (21 hadosztály?) intézte volna az első támadást a Ladoga-tó és a Finn-öböl közti erődítések, azaz Mannerheim-vonal ellen, míg több hadosztály nyomult elő a Petsamo és a Ladoga-tó között levő finn vonal ellen. Bizonyos azonban csak az, hogy az oroszok igen nagy személyi és anyagi túlerővel vonulnak a finnek ellen, abban a reményben, hogy miként a németek a lengyeleket, ők a finneket gázolják le simán, ha esetleg komoly ellenállást akarnának kifejteni.

Bizony, mikor 1939 november 30-án megtudtuk, hogy az orosz hadak hadüzenet nélkül átlépték Finnország határát, bámultuk a finnek elszántságát, hogy a megadás helyett a harcot választották, de a kölcsönös erőviszonyok józan mérlegelése alapján nem bízhattunk a finn ellenállás tartósságában. A lengyelországi hadszíntér eseményei egyáltalában nem voltak alkalmasak arra, hogy ebben a vonatkozásban vérmes reményeket keltsenek. Még élénk emlékezetünkben volt Lengyelország milliós hadseregének gyors összeroppanása. A német támadásnak mindent elsöprő ereje ezenfelül meg-

rendítette bizalmunkat a védelem lehetőségében — ilyen hadianyagbeli aránytalanság mellett. Pedig a múlt század dereka óta minden háború után elhangzott a megállapítás, hogy a védelem erejét a korszerű tűzfegyverek hatalmasan megnövelték. Például a hátultöltő puskákkal megvívott első háború, az 1870/71. évi német-francia háború után a győzelmes Moltke tábornagy így nyilatkozott:

„Mi ugyan mindig támadtunk és az ellenség legerősebb állásait is elfoglaltuk, de minő áldozatokkal! Nekem kedvezőbbnek tűnik fel, ha csak akkor megyünk át támadásba, ha előbb az ellenség több támadását visszavertük.“ Megjegyzendő, hogy ebben a háborúban a németek igen jelentékeny számbeli fölényrel vonultak a franciák ellen.

Hasonló tapasztalatokat szereztek a világháborús hadvezérek az 1914. évi bevezető hadműveletek alkalmával. Aki támadást kezdett, az pórul járt, mert ha hozott is a támadás kezdeti sikereket, az ellentámadás megfordította a dolgok menetét. Ezt kellett megélnie Potiorek tábornagynak, akinek kezéből a biztosnak látszó győzelmet a Belgrádtól délre eső területen (Arangyelovac—Gomi Milanovac vidékén) váratlan szerb ellentámadás ragadta ki. Így verte meg Hindenburg tábornagy a Kelet-Porosországba hatoló két orosz sereget, mégpedig az egyiket augusztus végén Tannenberg-nél, a másikat két héttel később a mazuri tavaknál. Conrad tábornoknak sem volt szerencséje a támadással. A Galíciából észak felé szépen megindult osztrák-magyar támadást (krasniki és komarowi győzelem) az oroszoknak kelet felől, Lemberg irányában intézett ellentámadása keresztezte teljes sikerrel. Végül a nyugati arcvonalon Moltke vezérezredes tervei szerint megindított német támadás hatalmas kezdeti sikerek után megtorpant a Mame vidékén végrehajtott francia-angol ellentámadáson.

Míndezenekben az esetekben azonban a szembenálló felek között az erőaránytalanság igen csekély volt és ezért a lehetőség is megvolt arra, hogy az arcvonalak bizonyos részem helyi túlerő alakíttassák ellentámadás céljából, anélkül hogy az arcvonal egyéb részei túlságosan meggyengültek volna.

A vázolt tapasztalatok alapján voltunk hajlandók az 1939. évi lengyel-német háború első napjaiban a lengyeleknek az egész vonalon történt hátrálását tervszerűnek tekinteni. Azt gondoltuk, hogy majd következik az arcvonal valamelyik pontján a lengyel tartalékok bevetése sorsdöntő ellentámadás céljából. Az első hét végén jöttünk aztán tudatára annak, hogy a lengyel visszavonulás nem volt tervszerű, hogy a védekezés csődöt mondott és hogy a légi erőkben és páncélos csapatokban való fölény megsemmisítő győzelmet szerzett a támadó németeknek.

A védelem erejéről szóló elmélet tehát elavultnak látszott. Ezért aztán Lengyelország bukása után már nem lepődtünk meg azon, hogy a három balti állam egyszerű orosz fenyegetésre, minden ellenállás nélkül összeroppant, noha a három állam együttesen 5¹/₂ millió lelket számlál és így a néperőnél fogva, papírforma szerint, nagyobb ellenállás kifejtésére lehetett volna képes, mint a 3.8 milliós Finnország.

Ilyen előzmények után úgy vélhettük, hogy Finnország kis hadserege csak akkor tud az orosz nyomásnak huzamosabb ideig ellenállani, ha nem ragaszkodik Oroszország felé néző egész, több mint 1000 km hosszú földi határának védelméhez, hanem feladja annak északi részét és megelégszik az ország déli, gazdagabb és sűrűbben lakott területének megvédelmezésével. Hiszen maga a Ladoga-tó és a Finn-öböl között megépült, 50 km hosszú Mannerheim-vonal megbízható védelme igénybe veszi a finn haderőnek legalább a felét. Másik fele semmiesetre sem lehet elegendő az 1000 km hosszú földi határ és a több mint 1000 km hosszú tengerpart védelmére. Arra pedig legmerészebb álmainkban sem gondolhattunk, hogy a finnek

nemcsak minden talpalatnyi földet meg akarnak védelmezni, hanem még ellentámadó tervekkel is foglalkoznak. Igaz ugyan, hogy a védelem csak akkor lehet valóban eredményes, ha ellentámadással kapcsolódik össze. Viszont csak az gondolhat ellentámadásra, akinek annyi ereje van, hogy a védelemhez szükséges erőkön felül még ellentámadás intézésére hivatott tartalékról is gondoskodhatik. A finnországi hadszíntéren a kölcsönös erőviszonyok mellett a finnek ilyen tartalékról nem gondoskodhattak. Ezért azt hittük, hogy egyszerű védekezéssel iparkodnak időt nyerni. Csak az a reményük lehetett, hogy ha esetleg sikerül huzamosabb ideig ellenállást kifejteni, valamilyen csoda megmenti őket. Talán melléjük állanak a skandináv államok, vagy valamelyik nagyhatalom veszi őket pártfogásába, esetleg önkéntesek sietnek tömegesen segítségükre, miként az a spanyolföldi háborúban is történt. De arra igazán nem gondolhattak, hogy önerejükből országuk egész területét megvédehetnék. Az egész világ így látta a helyzetet. Mindenki sajnálkozva vont vállat: szegény Finnország elveszett, legázolja az orosz kolosszus!

A finn ellenállás azonban minden várakozást felülmúlt. A finnek nemcsak kivédték, sőt úgy is mondhatjuk: vérbe és vízbe fullasztották a megismételt orosz tömegtámadásokat, hanem ezután mind a földön, mind a levegőben ellentámadásba mentek át és megverték az orosz túlerőt.

Most, mikor ezeket a sorokat írjuk, a Mannerheim-vonal rendületlenül áll. A Ladoga-tó és a Jeges-tenger között terjeszkedő arcvonalon pedig a számos helyen több napi járőföldre behatolt orosz hadoszlopokat — összesen talán 6—7 hadosztályt — a finn ellentámadás igen súlyos veszteséggel dobta a határra vissza. A kis finn légi haderő pedig átmenetileg több helyen is megszakította az oroszok egyetlen orosz utánszállítási vonalát: a Murman-vasutat. Az orosz haderő eddig rengeteg hadianyagot vesztett, így 400 harci-kocsit, 250 repülőgépet, igen sok ágyút, százakra menő géppuskát. A véres veszteség többször tízezer főre rúghat. A fagy okozta veszteség is rettenetes lehet. Emlékezhetünk, hogy 25 évvel ezelőtt, a kárpáti téli csatában a fagy milyen vészesen ritkította meg csapataink sorait.

A finn győzelem az egész világot megmozgatta. Minden irányból tódulnak az önkéntesek a finn arcvonalra. Olasz, angol és amerikai repülőgépek dolgoznak a finnek oldalán. Anglia és Franciaország hivatalosan is támogatja a finnek szabadságharcát.

Természetesen a finn győzelem még nem végleges, bár a jövő elé sokkal nagyobb bizakodással tekinthetünk, mint a múlt év november 30-án. Az oroszok azonban bizonyára mindent elkövetnek, hogy a csorbát kiköszörüljék. Emberük és hadianyaguk erre a célra van elegendő. Nehezebb probléma az utánszállítás megoldása. A Ladoga-tó vidékére a Leningrádnál Összefutó vasutak segítségével igen nagy haderőt szállíthatnak és gondoskodhatnak annak minden szükségletéről. Itt azonban az előnyomulás útját állják a finn erődítések. Tovább északra az oroszoknak több reményük lehetne az előrejutásra, ha sikerül a Murman-vasutat állandóan üzemben tartani.

Az oroszok mindenesetre megújítják a támadást. Lehet, hogy még a télen, de talán csak tavasszal. A tavasz mellett szól az, hogy 20—30 fokos téli hidegben talán még lehet hadakozni, de nem lehet pihenni, különösen mikor az elszállásoláshoz hiányoznak a helyiségek. A most megvert orosz csapatokat is csak huzamosabb idő után lehet újból támadásra vezetni, vagyis ha kipihenték magukat, állományukat feltöltötték stb. Lehetséges azonban, hogy az oroszok új, jobb (például szibériai) csapatokkal ismétlik meg a támadást.

Az oroszok azzal is számolhatnak, hogy a támadás elhalasztása a finneknek is használ, sőt többet használ, mint nekik. A finnek ugyanis megerősödnek önkéntesekkel, kapnak a külföldről sok és jó hadianyagot, építenek új

erődítéseket, sőt talán azt remélhetik, hogy Európa antibolsevista államai a finn hadszíntért használják majd fel a mai orosz rendszer megbuktatására.

Bármiként végződik is azonban a finn-orosz háború, egy tanulság örökre megmarad belőle, mégpedig az, hogy a háború a legkorszerűbb hadianyag mellett sem a gépek, hanem a gépkezelő katonák küzdelme és hogy a legtükéletesebb hadigép is csak akkor katonai érték, ha a gépkezelőnek helyén van a szíve. Ez a háború bebizonyította még azt is, hogy a támadó számbeli és hadianyagbeli fölénye csak akkor elegendő a győzelem kivívására, ha a védő ezt nem tudja magasabb erkölcsi értékkel kiegyensúlyozni. Az utóbbi érték lemerése persze igen nehéz. De hogy az adott esetben milyen nagy, illetve milyen döntő jelentőségű volt, azt mindennél meggyőzőbben bizonyítják a hadi események.

JULIER FERENC